СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 165. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 19-го липня 1939. No. 165. Jersey City, N. J., Wednesday, July 19, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

МАСОВЕ ВІДПРАВЛЮВАННЯ РОБІТНИКІВ „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ"

НЮ ЙОРК. — Нюйорський заряд „Доблю Пі Ей" видав одного дня 2,000 рожевих карточок робітникам „Доблю Пі Ей". Ці карточки означають, що ті, що одержали їх, є відправлені з роботи. Заряд буде далі відправляти по 2,500 що дня, аж доки не відправить 75,000. Ці відправи відбуваються у звязку з рішенням конгресу, щоб усі робітники „Доблю Пі Ей", які працюють безперервно по 18 місяців і більше, були щонайменше на один місяць відправлені з роботи. По місяці вони будуть могти знов робити старання дістатись на роботу.

БУДОВА МОСТУ НА БЕТЕРІ ПАРКУ ВІДКИНЕНА.

НЮ ЙОРК. — Міністерство війни відкинуло проєкт міста Ню Йорк, щоби побудувати міст з Бетері Парку до Бруклина, Своє рішення міністерство оперло на тім, що такий міст у часі війни був би дуже небезпечний для плавби военних кораблів. Колиб його ворожі літаки збомбардували і він заваливсяб у воду, то він цілком завалив би плавбу і доступ до військових варстатів. Міністерство зазначило, що буде старатися, щоб ті мости, що вже побудовані понад „Східньою рікою", були ступнево усунені і заступлені підводними каналами. Заряд міста зазначив, що замісць моста тепер буде приготовляти пляни будови підводного каналу на тім самім місці.

ВАЖНЕ ДЛЯ ТИХ, ЩО ХОЧУТЬ НАБУТИ ФАРМИ.

ВАШИНГТОН. — Міністерство хліборобства призначило на цей рік нових $1,227,000 на закупно фарм для вбогих винаемників фарм у східній частині Америки. З того поверх 300 тисяч дістали нюйорські повіти, 70,000 нюджерзські, а 28,000 конетикотські. Вбогі винаемники фарм, що при помочі уряду хотілиб на добрих умовах набути фарми, можуть звертатись по інформації, або навіть складати подання, на такі адреси: В нюйорських повітах — пов. Вашингтон, до секретаря Дж. Ф. Брабля в Тікондерога; пов. Джеферсон, Дж. Ф. Рівс, Вотертавн; Сейнт Лоренс, Дж. Р. Конклин, Кентон; Чінанґо, Г. Д. Брокав, Норвич; Кетароґус, С. М. Бенет, Спрінґвил; Сеніка, Джордж Крайслер, Сиракюз; Арендж, Е. Г. Сюард, Ґошен; Орлієнс, Френк Д. Пері, Ракпорт, Стойбен, Дейвид Досел, Велсвил. В нюджерзськім стейті: в пов. Борлінґтон, до Дж. М. Робертса, Берлінґтон; Сосекс, Нелсон Бос, Флемінґтон; Гонтертон, Нелсон Бос, Флемінґтон; Сейлем, В. Томпсон, Бриджтон; Мидлсекс, Роберт Пек, Ню Бронсвик. В конетикотськім стейті, в пов. Лічфілд, голоситись до Ерла Правта, в Томастон.

Зголошуватись у повітових управах до згаданих сторін і виявивши фармерські здібности, аплікант може набути на добрих умовах фарму. Аплікanти по інших стейтах і повітах повинні звернутись по інформації в повітових управах, у хліборобських департаментах.

НОВІ ВСТУПИ НА СВІТОВУ ВИСТАВУ.

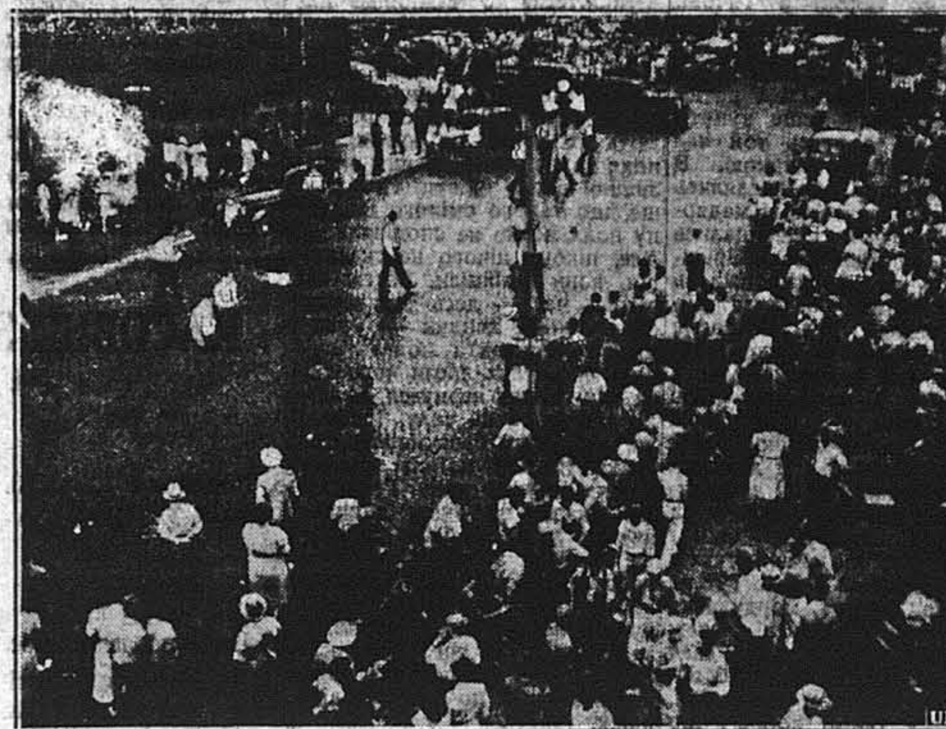
НЮ ЙОРК. — Ґровер Ґвейлен заявив, що під кінець цього тижня заряд буде продавати комбінаційні тикети вступу, що коштуватимуть доляра, а представлятимуть збірну вартість $2.25. В тім комбінованім тикеті вже буде оплата вступу, оплата легкої перекуски, зложеної зо склянки кави, або молока, чи чаю, а також „Гембурґер", чи „гат доґ", далі пять вступів до котрогонебудь розривкового заведення. Для дітей цей збірний тикет буде коштувати 50 центів. Цей тикет покищо рішено попробувати тільки під кінець тижня. Але коли він покажеться практичним, то його введуть настало.

ПРЕЗИДЕНТ БУДЕ АПЕЛЮВАТИ ДО РЕПУБЛИКАНЦІВ.

ВАШИНГТОН. — В обличчі напруженого політичного положення в Европі президент Рузвелт задумує звернутись безпосередньо до републиканських сенаторів, щоб вони не робили перешкод у зміні невтральностевого закону. В тій цілі президент хоче запросити републиканських лідерів до себе на наради. Коли це не поможе, то тоді президент у радіовій промові звернеться з цією справою до всього американського народу.

АМБАСАДОР ПРО МОЖЛИВОСТІ ВІЙНИ.

НЮ ЙОРК. — До Америки вернувсь американський амбасадор до Бельгії, Дейвис. Запитаний ґазетярами, чи можлива війна в Европі, відповів, що багато людей надіються, що це літо ще пройде без війни. Але він особисто думає, що це булоб чудо. Війна висить на волоску і всі европейські народи очікують її з трагічною резигнацією.

КЛОПОТИ „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ".

Сцена проекту будинку „Доблю Пі Ей" у Мінеаполісі саме тоді, коли розпочалася бійка між страйкарами й робітниками, що в ній згинула одна особа і 28 були ранені, жінки і діти. Ворохобня повстала тоді, коли 100 жінок вийшли з будинку. Поліції відпровадили їх з винятими револьверами.

ВОДА ЗАЛИЛА ЧАСТИНУ МІСТА.

В одній частині Нюарку, Н. Дж., трісла водопроводова рура і залила вулиці та доми, а також попереривала електричні комунікації. Впродовж одної години одна третина Нюарку була позбавлена води.

ЗАБАВЛЯВСЯ РЕВОЛЬВЕРОМ.

У Смажові, повіт Радехів, Михайло Миколаєвич забавлявся автоматичною пістолею марки „Фроммер". Нараз грюкнув стріл, від якого згинула 3-літня Ом. Возняк, сестріниця Миколаєвича, а був ранений у голву 1-річний Вол. Возняк. Миколаєвичева арештували.

ЗНАМЕННИЙ ПОКЛИК.

На мурах м. Львова появилися відозви „Братней Помоци Медикуф" з покликом до поляків жінок і мужчин від 20 до 50 р. життя, щоб згодилися жертвувати свою кров на випадок війни. Всі „кроводавці", які згодяться на трансфузію своєї крови важко раненим підчас війни, є звільнені від військової служби й обовязані зголоситися до реєстрації. Відозва підкреслює, що життю „кроводавців" не загрожує ніяка небезпека.

ПРОЦЕС НАСЛІДНИКІВ АБДУЛЬ ГАМІДА.

Турецький султан Абдуль Гамід, умираючи, залишив 30 вдів, з яких 9 живе досі. Всі вони виступають тепер з претенсіями до палестинського уряду, щоби передав їм спадщину у землях, залишених у Палестині, вартости 300 міліонів фунтів. Майже третина Палестини належала приватно до Абдуль Гаміда. Коли його скинули з престолу, турецький уряд признав його землю державною власністю, а після льозанського договору перейшли його землі до палестинського уряду. Палестинська юридична комісія відповіла вдовам султана, щоб вони звернулися зо своїми претенсіями до найвищої інстанції: тайної ради англійської корони.

ВИРУБУЮТЬ ЛІСИ.

У Празі дано приказ вирубувати ліси на велику скалю. Кажуть, що дерево, сосни і ялиці, потрібні Німеччині на добуття целюльози, — потрібної для ріжних штучних виробів, що мають заступити вовну, бавовну і т. п.

ПОЖЕЖА ІТАЛІЙСЬКОЇ ФАБРИКИ ГАЗОВИХ МАСОК.

Пожежа знищила фабрику протиґазових масок у Римі. Шкоди було приблизно 5 міліонів лір. Багато робітників було ранених підчас рятункової акції.

ПОСЛИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ АМЕРИКАНСЬКИХ ЖУРНАЛІВ.

Французькі посли запротестували в домініяльнім парляменті проти деяких американських журналів, які помістили недавно фотографії та статті, що кривдять канадійських французів. У тих статтях, у звязку з відвідинами короля в Квебеку, пишуть американці, що з огляду на нельояльніть французів канадійська поліція боялася за безпеку короля підчас його відвідин у провінції Квебек. Інакше вже було в Отаві, де короля менше берегли.

Міністер справедливости Ляпойнт сказав, що ті статті були дурні й на них нема потреби звертати уваги.

ПЕС ВИРЯТУВАВ ДИТИНУ З ВОДИ.

Дволітній Клинтон Стронґ і його 4-літня сестра Варвара бавилися на березі ріки Бов під Калґарами і попадали в воду. Хлопчик утопився зараз, а дівчинку понесла вода серединою ріки 500 ярдів. Всю ту подію бачив пес „Скиб" з недалекого дому й кинувся в ріку рятувати дівчину. Пес доплив до дівчини, зловив її за убрання і притянув живу до берега.

Той самий пес сім літ тому вирятував Патрицію Витит, коли на ній займалась одежа. Пес тоді звалив дитину в болото, викачав і в той спосіб погасив вогонь.

„ЛЮДВИК XIV" НАШИХ ДНІВ.

У такому великому місті, як Лондон, чимало людей заробляє собі на прожиток не зовсім звичайним способом. Один, наприклад, займається тим, що розколює сірники та продає їх для підпірок до кущиків суниць. Інший плекає комахи, які купує в нього зоольоґічний город для кормлення екзотичних риб.

Тепер „Морнінг Пост" повідомляє про одного джентельмена, який харчується в характері „Людвика XIV". Той чоловік називається Людвик. Він має гарний фрак і смокінг і його запрошують на обіди й вечері тоді, коли конче треба, щоби за столом сиділо чотирнацять людей, а не тринацять. Відси пішло і його прізвище „Людвик XIV".

ЯК ВІДДИХ ПОМАГАЄ ТРАВЛЕННЮ.

Віддих помагає травленню, коли ви правильно віддихаєте. А правильно віддихати — та значить: глибоко віддихати. А глибокий віддих і намиває шлунок та кишки зверху і доставляє подостатком кисня, якого потрібно для окиснювання поживи в часі травлення.

Хлібороби та робітники звичайно віддихають правильно. Замілко віддихають звичайно ті, що мають заняття по офісах, крамницях і взагалі по таких місцях, де праця не потребує багато руху тіла. І такі люди звичайно хворують на такі недуги, що то виникають через занечищення в тілі та на слабі шлунки. Таким людям треба більше рухатися та глибше віддихати, щоб виздоровіти!

7,000 КАНДИДАТІВ ПРИСТУПАЄ ДО ІСПИТІВ ЗРІЛОСТИ.

Цього року у весняному реченці приступає на просторі всіх польських кураторій до іспиту зрілости коло 7,000 учнів і учениць. Великий відсоток матуристів пояснюють тим, що рівночасно здають матуру репетенти з огляду на реформу середнього шкільництва.

ХУСТ, ЛЬВІВ, ЧЕРНІВЦІ — Й БЕ[illegible]Ч

ЛЬВІВ. — Польська преса не може ще далі забути Карпатській Україні і тих „німецьких інтриг", що мали доказати, що за Карпатами живе український нарід та що там є якась Карпатська Україна. На ту тему пише й „Курєр Варшавскі", передаючи допис свого кореспондента з Севлюша в Карпатській Україні п. з. „Німецький порох в українському набою". Автор дуже радіє, що німецький порох в карпато-українському набою не вистрілив, але остерігає поляків, що, мовляв, „до набою німці зможуть завжди досипати пороху і напевно досиплять при найближчій нагоді". Далі застановляється польський кореспондент над тим, нащо Німеччина відчинила німецький консулят у Хусті. А далі дивується, для яких цілей отворено німецький консулят і у Львові, даючи до зрозуміння, що це було для контакту з Хустом. При кінці ще питається кореспондент себе самого: „Чи і в Чернівцях вже теж є німецький консулят?" Виходить, подає „Новий Час", що польський кореспондент побоюється навороту „карпато-української авантури".

ГОДІ ДОВІДАТИСЬ ПРО БЕРЕЖАНИ.

ЛЬВІВ. — Українське громадянство не може дізнатися з преси, що діється в Бережанщині, а зокрема про криваві сутички з польським військом чи з польською жандармерією та про масові арешти українців. Все те підлягає цілковитій конфіскаті польського цензора.

В ТИРОЛІ ВЕЛИКІ НЕСПОКОЇ.

РИМ. — Ті, що виїхали останніми днями з полудневого Тиролю, розповідають, що там панує від двох місяців велике напруження та що приходить до боїв між тирольцями-німцями й італійською міліцією та фашистами. Наслідком таких боїв згинули 26 тирольців і 4 фашисти. Все те має бути получене зо змаганням італійського уряду усунути з полудневого Тиролю коло 200,000 німців, що були до світової війни під Австрією, а потім спинилися в Італії. Ось ті давні австрійці думали, що коли Гітлер прийшов до влади, то він їх визволить і прилучить до Великої Німеччини. Таке приобіцювано їм свого часу і накликувано до опору італійській асиміляційній політиці. Та тепер усе те змінилося. Гітлер погодився з тим, що полудневий Тироль має бути італійським. Та не хочуть з тим погодитись тирольці-німці, що жили на тій землі від довгих віків. Вони не хочуть її тепер покидати, як їм приказують, і відходити до Німеччини чи до інших італійських провінцій. Кажуть, що цей конфлікт, який прибрав тепер дуже гострі міри, може потягнути за собою поважні наслідки.

ЯК БУДЕ З ДАНЦІҐОМ?

ДАНЦІҐ. — Альберт Ферстер, провідник данціґських націстів, вернувся з відвідин Гітлера. Кажуть, що тепер прилучення Данціґу до Німеччини піде в такий спосіб: Спершу буде публична декларація, що населення Данціґу хоче повороту до Німеччини, потім буде прохання, звернене до Гітлера, в справі злуки Данціґу зо Східніми Прусами, а далі появиться декрет про уневажнення громадянства для тих поляків, що прибули до Данціґу по 1920 році.

ПРОТИ „ОБЖИРСТВА".

ШТУРҐАРТ (Німеччина). — Хто з німців переїдається, а зокрема зїдає забагато мяса і спотребовує забагато товщів, той поповнює державну зраду, бо тим ослаблює політичну силу Німеччини. А крім того нарушує своє здоровля та наражується на хворобу шлункового пістряка, особливо, коли зїдає забагато товщів. Ось таке проголошує тепер націстичне бюро публичного здоровля.

ВІЙСЬКОВІ ОБЗОРИНИ.

ВАРШАВА. — Обдумують, як то Анґлія і Франція зможуть допомогти Польщі на випадок війни з Німеччиною. Для тієї цілі прибув до Варшави з Лондону сер Едмунд Айронсайд, ґенеральний інспектор британських заморських сил. Вибирається також до Польщі і ґенерал Ґемелен, головнокомандуючий усіми військовими силами Франції. Вже вирішили, як перелетять британські літаки до Польщі. Летітимуть таким шляхом: через Францію до Єгипту, а потім через Туреччину і Румунію до Польщі.

ЗА „ГОВОРИ ПО ЧЕСЬКИ".

ПРАГА. — Часопис „Народні Лісти" не виходитиме три дні за статтю п. з. „Говори по чеськи", який вважає німецька влада критикою приказу, щоб деякі німецькі вирази не перекладати на чеську мову в урядових документах.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале[ж]ить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ОБЄДНУЄ СПІЛЬНО ПРОЛИТА КРОВ

Маленька річка Збруч. Ніби така собі, яких є тисячі. Куди по світі не обернешся, то натрапиш на подібну до неї. І пройдеш біля неї, чи переїдеш її мовчки, не звертаючи на неї ніякої уваги. Та не такою є для нас річка Збруч. А зокрема для тих, що тому 20 років, у тих липневих днях, переходили її разом з Галицькою Армією. Бо тяжко булоб тоді знайти такого стрільця, без огляду на те, чи він переходив Збруч днем чи ніччю, чи їхав конем, чи йшов пішки, щоб він не встромив своїх очей у ту річку. І певно кожний з тих, що ще живе, ще й досі має перед очима пливучу воду, і місток, і ті високі береги — на другім боці, звідки, по пройденім кривавім шляху зо Львова, розлягся — шлях до золотоверхого Києва.

З отого переходу Галицької Армії за Збруч і зо спільного походу з Наддніпрянською Армією на Київ остався тепер тільки спомин-сентимент. Так би здавалося, коли вслухатись у пісню, що співає про те, скільки то народу впало тоді за свободу, а вдержитись не було сили, і порівняється це з трагічною теперішністю. Та так не є. Це відчуває не тільки той, що тоді переходив з Галицькою Армією у Велику Україну, але так відчуває і кількадесятьміліонова маса. І саме тому не даром загинули на наддніпрянських полях десятки тисяч галичан разом з наддніпрянцями! О ні, вони своєю боротьбою і пролитою кровю зціпили перший раз в історії українського народу цілу українську націю в правдиво одну, соборну, свідому своєї ідеї й цілі державницьку одиницю. Так воно тоді сталось і так уже остається навіки!

По 19 роках переходу Галицької Армії за Збруч наша нація була свідком, що переходили галичани Карпати, щоби боронити Карпатської України. Переходили крадьки, одиницями, малими гуртками, але переходили, готові віддати життя за клаптик української землі, що в їх святім переконанні належить до Соборної України. Пішли в Карпатську Україну і ті наддніпрянці, що мали змогу це зробити. Злетіли тамтуди одиниці й з Буковини, а навіть з Басарабії. І всі вони засвідчили своїми ділами і жертвами, зложеними в обороні Карпатської України, що ідея Соборної України жива і здорова, як джерельна вода. Не було часу і не було змоги заясніти цій ідеї в Карпатській Україні. Але чи це рішальне? Ні. Рішальне є те, що нація мала маленьку змогу себе сконтролювати і переконатися, що хоч ми розчетвертовані, а навіть розсварені між собою, то проте так є, що кожний поклик до нового бою застане українську націю готову до найбільших жертв за ту саму спільну ідею, за яку боролись і гинули галичани по переході за Збруч разом з наддніпрянцями. І навіки живою останеться в нас закріплена спільно пролитою кровю Ідея: один нарід, одна держава й один революційний шлях боротьби за волю України.

ЩО ЗРОБИЛИ МАДЯРИ З ҐРЕНДЖЕЮ-ДОНСЬКИМ?

(Звіт очевидця).

Відень, 1. липня 1939.

Від одного з наших збігців з Карпатської України одержав я на письмі такі інформації про траґічну долю поета й письменника Карпатської України, Василя Ґренджі-Донського:

„Він був заарештований — каже мій інформатор — десь коло 17. березня по дорозі до Румунії. Його схопили й посадили до тюрми в Тячові. Замкнули поета до самотки — відокремленої келії! — і **чотири дні не давали ані їсти, ані води напитись.** На пятий день дозволили лише купити хліба. Але за ввесь той час не давали йому спокою. В кожну хвилину ось зявлялись у нього щораз то нові мадярські терористи і знущались над ним, як лише могли. Зрештою десь на другий тиждень згадану тюрму обсадила військова влада, і тоді знущання цивілів-терористів було припинене. Але появились уже й детективи, і почались ріжні переслухання, а з цим також і побої. Одначе нашим орґанізаціям удалось при допомозі заграничних вісток заступитися за нього (значить за Ґренджу-Донського. — О. Г.) і Ревая Федора, який також сидів у згаданій тюрмі. Тут це було на часі, і мордування тілесні були припинені. Затеж детективи жадали від Ревая і Ґренджі-Донського, щоб вони своїм підписом ствердили, що їм „у тюрмі добре", що вони „живі і здорові", і що їм „дуже добре поводиться". Щодо Ревая, то не знати, що він підписав, але Ґренджа-Донський підписав, що він є „живий і здоровий", але того, що з ним нібито по людськи обходяться, він не підписав.

„Далі всіх нас перевезли з Тячова до Кривої, а звідси до центральної Мадярщини, до концентраку (концентраційного табору — О. Г.) у Варюлопуші.

Тут почались **нові тортури** для нас усіх, а для Ґренджі-Донського зокрема. А треба сказати, що коли мадярські детективи починали людей брати на допити, то били й катували їх так, що після того, як такий допитуваний вертався з допиту в нашу кімнату, то його здебільша не можна було пізнати ніяк. Від страшних побоїв ось опухали катованому лице, руки й ноги, ребра були поломані, зуби повибивані, і щойно в такім стані вкидали вояки катованого до нашої салі. **Такий чоловік був просто мов начинена мясом сира ковбаса. Ріжниця була лише в тому, що ця людська ковбаса була ще жива, дихала і страшливо кричала, якщо хтось до неї доторкався, щоб покласти мокрий оклад на опухле тіло.**

„Отож у самий розгар такого катування і цих тортур появлялася в нас якась ґрупа мадярських офіцирів з майором на чолі. Походили вони по бараках і зайшли до нас. Отоді то душа нашого письменника не могла видержати далі, і він заступився за тих мучених. Сміло встав і сказав по мадярськи: **„Панове, будьте такі ласкаві, і якщо це у вашій компетенції, то припиніть оті знущання над багатьома людьми, бо тут є до 70% зовсім невинних. Колиж є винні, то судіть їх, карайте або й стріляйте, але не мучте та не знущайтеся!"** У відповідь на те хтось із тих військових спитався зараз, хто він, Донський! — такий. А коли поет назвав своє імя, вони відразу всі стремтіли. Видно було, що лють їх узяла на нього, та покищо не могли з ним прилюдно нічого вдіяти, тимбільше, що такого смілого виступу вони певно не сподівались. Але, нікому нічого не сказавши, вони відійшли. Затеж за якийсь час — десь так через яких 30—40 хвилин — Ґренджу викликали і повели кудись на вислух, після чого він за яку годину вернувся до салі, **але йшов на силу, і зараз же ляг,** а це безсумнівна познака **тяжких побоїв.** Потім майже кожен день Ґренджу викликали на якісь допити; але що з ним робили, не знати, бо він **з ніким не смів говорити,** і він отак нікому не міг нічого сказати. Так тягнулося воно цілих 3 тижні, а зрештою, після того, коли нас перепитали й перекатували, нас розділили по окремих відділах.

„Тоді Ґренджа попав до бараку інтеліґенції, де йому вже нібито дали спокій. Тут він увесь час лежав собі в куточку і щось писав у своїм записнику. Але згодом це дало мадярським жандармам підставу думати, що Ґренджа „щось то про них пише". І тоді вони в кожну хвилину почали робити в нього труси, причім при нагоді одного з таких трусів побачили в Ґренджі як дармовис при годиннику ґердан з подобою тризуба (цей ґердан Ґренджі є тепер у мене. — О. Г.). Цього було досить на те, щоби почати поета мучити знову, і саме в той спосіб, що кожного дня, після ранньої кави, тобто **від год. 8:30 рано, аж до 7:30 увечорі** замикали Ґренджу до самотки, і то лише **в одній сорочці.** А та самотка виглядає так:

„Долівка тут цементова, вгорі малесеньке віконце, звернене до півночі, а вдолі порох по коліна, бо тут напевно вже 3 або 4 роки не замітав долівки ніхто, а дотого скрізь павуки, миші і щурі. А тут сонце пекло, **а води ні краплі,** тому, щоби примусити нещасного письменника, **щоб він нічого не писав.**

„Правда, Ґренджа прохав якогось підручника чужої мови, бо хотів принайменше вчитись, але і те йому було заборонене. Так то було з Ґренджею майже кожного дня до нашого відізду з того табору, то є до 7. червня. А що діється тепер з поетом, не знати. Але можна сказати з усією певністю, що його положення ще погіршилось. Бо спершу мадяри, знаючи, що ми їдемо за границю (тобто як черговий транспорт збігців до Відня, а звідси до Німеччини на працю. — О. Г.) і можемо все це розповісти світові, покищо здержували свою лють відносно Ґренджі. Одначе в останню хвилину перед нашим відїздом вони запропонували Ґренджі написати свої спогади про „Карпатську Україну", орґанізацію „Січі", і про „взяємовідносини між Карпатською Україною й Німеччиною". Від цього мала залежати його доля. Але коли Ґренджа відмовлявся, то мадяри сказали йому, що вони знайдуть доволі способів, **щоби примусити його зробити це.**

„Отак при відїзді з табору Ґренджа просив автора цих рядків зо сльозами в очах, щоб якось подати вістку українському світові про його гірку долю, та щоби подбати про якийсь порятунок для нього, позбавленої всіх засобів до життя жінки, що з дітьми перебуває в страшній біді в Хусті.

„Сам же Ґренджа почав в останньому часі хорувати, дістав хоробу в ногах, кашлає, і стратив на вазі **12 кґ.**

* * *

Оце вам, українські земляки за океаном, звіт очевидця, з яким я в особистім звязку, про те, що мадярські нелюди творять з українським поетом і письменником тільки тому, що він свідомий український інтеліґент і син свого рідного народу!

І тому я прохаю оцим усі наші украніські орґанізації за океаном причинитись і зо своєї сторони до рятункової акції в користь поета та його безталанної рідні! **Хай лютий ворог дізнається, що ми нація, яка не тільки вміє шанувати, але всилі і спасти свого письменника з пекла чужинецької неволі!**

Д-р Остап Грицай.

КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ

(за червень 1939)

ПРИХІД:

З переносу		$43.17
Прихід у червні		2,142.74
Разом		$2,185.91

РОЗХІД:

в) Висилка до краю:		
1) Раненим і втікачам з Карпатської України	$710.00	
2) Визвольна боротьба	338.00	
3) Інваліди	275.00	
4) Політичні вязні	200.00	
5) Рідна Школа	200.00	
6) „Просвіта"	100.00	
7) На просвітні ціли Лемківщини	50.00	
8) Музей Визвольної Боротьби в Празі	60.00	
9) Національний Музей у Львові	50.00	
10) Сироти	50.00	
11) Лічниця у Львові	5.00	
12) „Світ Дитини"	5.00	
13) Українському журналістові	15.00	
14) Кошти висилки грошей до краю	12.10	$2,070.10
б) Культурний Город у Клівленді		11.35
в) Школа в Стемфорді		15.00
г) Світова Вистава		10.00
ґ) Почтові посилки й удержання канцелярії		25.00
д) Почтова скринька		4.00
Разом		$2,135.45

ЗІСТАВЛЕННЯ:

Загальний прихід	$2,185.91
Загальний розхід	2,135.45
З кінцем червня остається в касі	$50.46

Обєднання Укр. Орґанізацій в Америці.
OBYEDNANYE
P. O. Box 122, Church Street Annex, New York City

В ОГНІ ТРАДИЦІЇ

Наша культура завжди стимулювалася провідною ідеєю історичної доби:

„Не посрамим Землі Руської" — заповіт іще з часів Перунових,

„Іду на вас" — Святослава Хороброго,

„Нехай вічна буде слава, же през шаблі маем права" гетьмана Мазепи, як і

„Вставайте, кайдани порвіте!" — Т. Шевченка. Це напрямні нашого духового життя, характеристика етапів нашого історичного процесу.

З піднятим забороло[м], вожд князівської Руси змагається за територіяльне поширення української імперії, підбиває сусідні держави й племена під руку Києва.

— Це доба „Слова о полку Ігореві", доба, що вінчається чинами короля Данила „володаря нашого Богом даного". Хоч може Данило це вже більш традиція, експансія більш духова, бо українська імперія вже зруйнована впадами кочевих орд, суздальськими наїздами, і нарешті навалою Батия.

Наступає доба лицарських походів козацтва на музульманський світ, невпинна боротьба з февдальною Польщею і варварсько-деспотичною Москвою.

Хай наше середньовіччя скінчиться втратою державности, але воно зродило нову потугу, — зродило державу духа — свободолюбне Запоріжжя й невгомонну партизанку по цілій Україні.

Втративши державну суверенність, Українська Нація не хоче бути рабом. Впродовж віків вона завзято змагається з окупантом, не шкодуючи крови своєї й ворожої.

Богдан Хмельницький наносить смертельний удар Польщі, хоч потім і доконує переяславської похибки...

Виправляють її вожди Української Нації під Полтавою, Конотопом, але новітній Батий із півночі тимчасом перемагає.

Та **„Залізо добрее важте і над злото"** — духова спадщина минулих часів, нами не втрачена.

Громом ударить **„вставайте, кайдани порвіте!"** і ясними блискавками замерехтить: **„наша смерть навчить інших, як їм треба жити". „Ми поляжем, щоб Славу і Волю і Честь, Рідний Краю, здобути Тобі", „Воля Україні, або смерть!"...**

І не спинить хвилева невдача — ми маємо занадто стару традицію, нас занадто міцно вяже до славного минулого, яке що далі, то голосніше кличе нас до завершення, початого нашими предками. — („Українське Слово").

С. П.

Д-р Л. Мишуга.

ШЕВЧЕНКО і ЖІНКА

(Жінка в житті і творах поета).

(12)

Амнестія і поворот.

Нарешті заходами приятелів і поклонників поета, між ними головно графині Толстої, вдалося добути амнестію, яку підписано 2 травня 1857 р.

Шевченко зрадів тим як дитина. Але разом з тим сумнівається, чи, вийшовши з неволі, зможе знову віршувати і малювати. Йому здається часами, що царська заборона знищила вже цілковито його талант. У своїм „ДНЕВНИКУ" записує він тоді ось що:

„Авґуст, поганин, засилаючи Назона до хижих ґотів, не заборонив йому писати і малювати, а християнин Микола заборонив мені одно й друге. Обидва кати, але один із тих катів — християнин і християнин 19 віку".

Вийшовши з неволі, йому здавалося, що ті нещастя, які він пережив, очистили його серце. У листі до графині Толстої він пише: „Як золото з вогню, як дитина з купелі виходжу тепер з мрачного чистилища, щоб ступити на новий, благородний шлях життя. І це називаю я правдивим щастям".

Підчас повороту стрічається він з матірю свого друга Костомарова, котрий сидів разом з ним у петербурзькій цитаделі і котрого теж покарано. Шевченко пригадав собі, як та мати „чорніша від чорної землі" боліла над своїм сином. І ось на тім тлі написав тоді Шевченко більшу поему „НЕОФІТИ", в яких зрівняв кровожадного римського Нерона з царем Миколою. Сама поема побудована на ідеї всепрощення. На тім тлі зявляється мати неофіта Алькида.

Щоб мати силу розповісти терпіння цеї матери, Шевченко кличе до помочі Святу Марію:

Благословенная в женах,
Святая, праведная Мати,
Святого сина на землі!
Пошли мені святеє слово,
Святої правди голос новий,
І слово розумом святим
І оживи і просвіти!
І розкажу я людям горе,
Як тая мати ріки-море
Сльози кріваві[ї] лила,
Так як і Ти...

А потім описує:

Як в Італії росло
Мале дівча, і красою
Святою, чистою красою
Як та лелія, цвіло.

І як:

Незабаром зробилась мати
Із доброї тої дівчати:
Дитину-сина привела.

Син Алькид стає неофітом, іде за Христовою наукою. І мати бачить, як у римськім колісею, на приказ лютого Нерона, пускають диких звірів на християн, між якими є і її Алькид. Бачить мати, як:

Леопард
Із ями вискочив на сцену.
Ступив, зирнув... і полилась
Святая кров.

А мати-небога:

Кругом зиркнула... і о мур,
Об мур старою головою
Ударилась, і неживою
Під браму впала.

А прийшовши до себе, мати сина мученика переймається ідеєю сина й іде продовжати його діло, проповідувати слово Христової правди.

В часі, коли здавалося самому поетові, що неволя вбила його талант, вийшовши на волю, пише поему, в якій представив такий високий і вселюдський ідеал жінки-матери, що отсей твір можна щодо цього назвати загальнолюдською перлою.

Гарне аристократичне товариство, в яке він попав у Нижнім Новгороді, де ждав на дозвіл повороту до Петербурга, обіди, театри і загальна пошана, з якою відносилися до Шевченка й аристократи, не звернули його з давньої дороги. Він захоплюється молодою драматичною артисткою Катериною Піунівною і признається у листі до неї, „що стати вашим мужем було би для мене найбільшим щастям, а зректися цеї думки буде трудно". Молода артистка думає вийскати знайомство з Шевченком для своєї карієри, а поет думає знайти у ній щастя. Розчарування, тай тільки. Та, на щастя, коротке, скоро проминаюче.

Вийшовши на волю, не може поет видержати, щоб далі не вдарити фельдфеблів-царів (ЮРОДОВИЙ, 1857). Він питається себе, коли ми в Україні діждемося свого Вашингтона:

Коли
Ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?

І відповідає:

А діждемось таки колись!

Діставши дозвіл на поворот, Шевченко спішиться дуже до Москви, бо там перебувала його давня приятелька, його ангел-хоронитель, княжна Репніна.

Лікар заказує йому, хорому на очі, виходити, але він „нишком-тишком" відвідує княжну. І вона доперва тепер викликує в його серці сильніші почування. Він доперва тепер помічує, що дружба може перелитись у любов. Та це вже було запізно. Це вже не стрінув княжну давній молодий, здоровий, розмріяний поет. Це був уже передчасний старець, зломаний довгим засланням. І не диво, що з тої стрічі з княжною залишився в Шевченка тільки короткий спогад, записаний у „ДНЕВНИКУ":

„У неї корисна переміна, стала повніша й мовби молодша". І тільки всього. Вона стала молодшою, а він — похилений дід. Новий траґічний звук. Другом Шевченка осталась одначе княжна до своєї смерти. І згадувала його імя з святістю.

Воля.

Нарешті Шевченко в Петербурзі, у свого друга Лазаревського, що ним найбільше піклувався за ввесь час заслання. Спішить дякувати ґрафині Толстой за поміч і при сердечній зустрічі не може висказати ні слова. Ґраф Толстой дає в його честь обід, підчас обіду російський письменник Микола Дмитрієвич Старов підносить у своїй промові ось що:

„Скажемо, що нам радісно бачити цього Шевченка, котрий серед страшних, вбивчих обставин у суворих мурах „казарми смердячої" не ослаб духом, не впав у розпуку, але зберіг любов до своєї долі, бо вона благородна. Це високий примір для всіх наших артистів і поетів. Вже це одно достойне зробити Шевченка безсмертним. Позвольтеж піднести тост подяки за цього Шевченка, що своїми стражданнями піддержав святу віру, що дійсно моральну природу чоловіка ніякими обставинами не можливо побороти".

В Петербурзі знайшов Шевченко й українську громаду. Пізнав славну українську письменницю Марію Марковичку, яку поет уважав найбільшим знавцем української мови. Але його тягнуло в Україну. Тужив за хатою над Дніпром і за дружиною. Це видно з листа поета до жінки Михайла Максимовича:

„Я вас просив, щоб Ви мене оженили, — а то, як Ви не ожените, то й сам Бог не оженить, так і пропаду бурлакою на чужині. На те літо, як Бог поможе, буду в Києві й на Михайловій Горі, а Ви там денебудь під явором, або під вербою і поставте мою заквітчану княгиню, а я піду погулять та й зустріну її".

Посилаючи свій портрет, благає „...не показуйте його дівчатам, а то вони злякаються, — подумають, що я гайдамацький батько, та ні одна і замуж не піде за такого паливоду. А тимчасом одній, найкращій, скажіть тихенько, щоб рушники дбала, та щоб на свому городі гарбузів не саджала".

А далі сам поет вибирається в Україну. А там відвідує рідну сестру Ірину, сідає з нею під грушею, кладе голову на її коліна й слухає, як вона розповідає про своє гірке життя. Польські дідичі роблять донос на нього. І його знову арештують, але, на щастя, звільняють.

Ходить над Дніпром і шукає кусня землі, щоб купити і побудувати собі хату. Та воно гарно як є хата, але тоді:

...як у хаті
Є з ким розмовляти.

(Далі буде).

З ДНЯ

ЩО ТАКЕ СВОБОДА?

Здається декому, що „свобода" і „воля" це такі самозрозумілі поняття, що не варт над ними довше застановлятись. Фактично ці слова не такі собі прості і самозрозумілі. Над ними треба застановлятись і виразно собі уявляти, що під ними хто розуміє.

Над тими словами застановляються інші люди; ось недавно в Америці вийшла книжка Дороти Фоздик під заголовком „Що таке свобода?" В тій книжці авторка доказує, що ріжні люди інакше розуміють свободу. Інакше її розуміє Сталін, інакше Гітлер, Мусоліні, Гебельс, Троцький, Томас Ман, Гувер, чи Ніколас Ботлер.

КОЛИ Є СВОБОДА?

Свобода це подумане поняття. Його не можна відфотографувати, чи схопити змислами. А тому, щоб означити свободу, треба описати окруження, обставини, серед яких вона існує.

Свобода це стан, у якому людина, чи якась інша істота, не має обмежень для своїх рухів, для своїх хотінь. Коли, наприклад, чоловік забажає йти якоюсь дорогою, а на тій дорозі ніхто йому не робить найменших перешкод, то, значить, він має на ній повну свободу. Колиж хтось по середині дороги поставить перегороду, або сам стане з крісом, чи напустить злющих собак, то свобода на тім шляху для людини, що бажає ним іти, пропала.

Гаразд. Але як назвати такий стан, у якому хтось перегородив дорогу, а навіть засівся з крісом, а інші люди не мають охоти ні бажання тою дорогою пускатись? Чи і в цьому випадку свобода потоптана, чи ні? Чи може бути потоптана чиясь воля, коли її взагалі не було?

РІЖНІ ПОНЯТТЯ СВОБОДИ.

У згаданій книжці пишеться, що коли Сталін говорить про свободу, то він має на увазі економічну свободу. Він каже, що коли чоловік своїми зарібками і прожитком залежить від інших чинників, то він не має волі; його воля залежна від тих інших чинників. Щоб дати йому ту волю, Сталін відбирає від людей право орудувати своїми маєтками і віддає їх під заряд держави. До чого воно остаточно доводить, ми знаємо.

Гувер думає інакше. Він каже, що коли держава відбере від людей право завідувати і по своїй думці творити ріжні матеріяльні та духові речі, ріжні думки, науки, переконання, вірування, організації, то вона відбере їм також свободу й поверне їх у невільників.

Для Сталіна найголовніше є матерія, шлунок; на все інше йому наплювать. Він дивиться з того боку на свободу. Меншевартні речі можуть іти під чотири вітри, щоб найголовніша була задоволена. А меншевартними він уважає свободу духа, індивідуальну ініціятиву, вірування. Здавивши ці речі, йому здається, що він тим не обмежив свободи, а навпаки, привернув.

ПРИВИЧКИ.

Велику ролю в свободі відграють також навички. Деякі речі нас зпочатку гнітять. Але коли ми привикнемо до них, вони цілком перестануть нас дразнити. Візьмім, як приклад, ношення черевиків, чи ковнірців та краватох. Хіба ці речі можна назвати „обмеженням свободи"? Але вберіть у них дику малпу та пустіть її в нетри, то вона рватиме їх так, немов які залізні кайдани.

З другого боку роздягніть цивілізовану людину і мов малпу пустіть її „вільну" в нетри. Чи вона дуже буде втішатись цією свободою?

ТЕ САМЕ З ДУХОВИМИ НАВИЧКАМИ.

Той, що ніколи в житті промови не говорив і не слухав, не дбатиме, коли хтось заборонив прилюдні промови. Той, що ніколи газет ні книжок не читав, не дбає, чи хтось упровадив заборону друку. З черги поет, маляр, чи музик не дуже то дбає, чи по фабриках запроваджені закони висоти плат та годин праці. А адвокат, чи механік, чи завідувач фабрики не дуже дбатиме, коли якийсь уряд заборонить футуристичне мистецтво. Прогибіцію в Америці одні вважали величезним культурним здобутком; інші проклятим переслідуванням уряду.

ТРЕБА ТОЧНОГО ОЗНАЧЕННЯ.

Ці речі треба все мати на увазі. Таке поняття, як „свобода", безперечно на світі таки є. Воно гарне, високе поняття і там, де воно є, треба його пильно берегти. Але водночас треба уникати пустого повторювання цього слова, як це дехто робить, і то таки серед нашої суспільности. Пусте, демагогічне повторювання цього абстрактного слова, не окреслюючи точно окруження та обставин, серед яких воно може проявитись, нікого нічого не навчить. Це пипка без корму, яка обдурює загал та викривляє його душу.

ШТУЧНА ЇЖА.

В щоденній поживі знаходиться багато хемічних складників, як сірка, фосфор, залізо, тощо. Нині можна вже спрепарувати їжу зовсім хемічно в маленьких пастильках, що мають у собі всі віджівні складники.

Перед 50 роками перший запропонував продукцію цих синтетичних пастильок відомий хемік Бертолет.

Але, на жаль, „штучна їжа" дуже несмачна й нестравна; головно годі в цих пастильках знайти вітаміни, необхідні для людського організму. Знов жеж кишки працюють під відповідним тисненням, але його нема, то жолудок відчуває голод, якого не зменшать ніякі пастильки.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Притоптані Ідеали.

Іде про осередок українського життя в найбільшому місті світу, а зоркема Злучених Держав Америки. Іде про Український Народний Дім. Як один із найдавніших сподвижників Народнього Дому, як один із постійних працівників при його оснуванні в 1916 р., як один із найщедріших жертводавців і як один із небагатьох, що ніколи не покинули теперішнього будинку Народнього Дому при Іст 6-тій вулиці, перебігаю думками наше минуле і приходжу до висновку: Нема нам чого стидатися за наші поступки, як тої української громади, що змагається за кращу майбутність. Ми, нюйорські громадяни, зробили незвичайно багато помилок при оснуванні і втриманні Народнього Дому, але ми були піонірами ідеї. До того в нас так мало було інтелектуальних, моральних та фінансових сил, що треба дивуватися, як загалом ми могли поставити і досі втримати оцей знеславлений недавно Народній Дім. Як подумати, скільки то великих закликів і кампаній кинено й переведено в життя в оцьому Народньому Домі, то ми можемо бути навіть горді. А коли приходиться стидатися за наші недомагання, прогріхи й невдачі, то хай стидаються ті, що не дотримали слова, що не витримали на своїх становищах, що не прийшли з належною допомогою в рішальних моментах.

Не треба далеко взад сягати думкою, а от прочитати летючку, що заповідає велике віче на неділю, 3. травня 1925 р. в справі будови величавої Української Народньої Хати в Ню Йорку. Промовцями тоді були: В. Кедровський, І. Добрянський, О. Ревюк. В заклику на летючці сказано було тоді: „Українці й українки міста Ню Йорку: пора нам братись до діла, яке лишилоб слід по нас. Пора нам створити трівку й могутню інституцію, де збігались би всі нитки народнього життя в Ню Йорку. Пора нам покласти підвалини, незнищимі для будучого життя наступаючого покоління в Ню Йорку. Совість каже нам, що ми повинні лишити нашим дітям щось трівке і сильне, що символізувалоб українство й Україну. Величава Українська Хата підноситиме гордість кожної української одиниці і притягатиме кожного молодого українця й українку".

Колиб сьогодні хто хотів підійти до справи будови чи розбудови величавого Народнього Дому, то не потребує напружувати свого ума на кидання великих закликів. Ті заклики кидано тоді, коли приступали до заложення Народнього Дому в 1915 р. Ті заклики повторено в згаданій летючці в 1925 р. і ті заклики кидається тепер, після небувалої кризи, в 1938 р. Бо це ідеал кожної української громади, а зокрема нюйорської. Лише що людська память коротка, воля слаба, характер невитревалий, деколи недостає сил, і серед ріжної злоби дня ідеали бувають притоптані. Аж знову прийде якась нова подія чи потреба і знову треба ті ідеали відновити й пригадати.

Нема найменшого сумніву, що ось тепер, після найбільшої ганьби, яку можна було нанести українському імені і після найбільшої кривди, яку можна було загалом зробити українській установі, ось саме тепер прийде до поновної акції, акції за розбудову чи відбудову чи нову будову Народнього Дому. Цей момент треба використати. Коли його загримо, то не варт ми звατись українцями, чи нащадками великих войовників за великі ідеали.

Та в цьому моменті виринають ріжні питання: Чи не втекти нам цілковито із теперішнього будинку Народнього Дому при Іст Шестій вулиці? Чи не занехати нам усього, там нагромадженого добра, маєтку, традиції? Чи не вишукати якогось знаменитого місця в осередку міста Ню Йорку, при якій людній вулиці і чи не положити підвалини під величаву будівлю, яка своїм зверхнім виглядом „підносилаб гордість кожної української одиниці і притягала кожного молодого українця й українку?

От над такими справами повинен призадуматись кожен свідомий українець, чи кожна свідома українка міста Ню Йорку. А коли дасть притакливу відповідь на такі проблеми, то хай відразу постановить собі: „На будову величавого Народнього Дому в Ню Йорку рішаюся дати 10 відсотків мого цілорічного приходу і тим засвідчу, що я поважно думаю про здійснення громадського ідеалу".

Василь Лазута.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Піврічні збори Бр. св. Юрія, від. 239., відбудуться в суботу, 22. липня, в год. 8. ввечір. Біжучі справи буде полагоджував секретар вже від год. 7. ввечір. На цих зборах контр. комісія здасть звіт з піврічної праці. Тому обовязком кожного члена бути приявним на цих зборах. — Уряд.

ХТО ВІДКРИВ АМЕРИКУ?

В Німеччині відкрили недавно якийсь альманах з XV. віку. З тексту й ілюстрацій цього альманаху малоб виходити, що Америки не відкрив Колюмб, а німець Ганс Мілер, астроном і астролог. Німецька преса каже, що оцей Мілер „самостійно і без нічиєї помочі" дав астрономічні дані для експедиції Колюмба і нарисував йому карту його подорожі. Відомо, що італійці давно вже відмовляють еспанцям права називати Колюмба еспанцем. Тепер же німці з другого боку відбирають вінок слави ґенуенцеві, заявляючи гордо у своїй пресі: „І так іще раз північні варвари показали шлях латинській расі".

Майбутній промисловець.

— Мамцю, чи то правда, що я твій скарб?
— Так, синцю.
— То позич мені 2 доляри на рахунок цього скарбу.

СТИХІЙНА ВІДНОВА РЕЛІГІЙНОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Знаменні алярми большевицької преси.

В травневому (5-му) числі **„Антирелігіозника"**, офіціозу безбожників СССР, появилася незвичайно цікава стаття, яка відслонює оті глибокі процеси, які під поверхнею казьонного совєтського життя нуртують у надрах велико-українського громадянства. Згадана стаття є побудована на збірці матеріялів про „тенденції та сильні прямування", які проявляються у житті віруючих мас в Україні. Розуміється, стаття є призначена для вжитку й освідомлення антирелігійних агітаторів. Довідуємося із цього першорядного джерела ось які речі:

Автокефальна церква.

„Українська Автокефальна Православна Церква — пише журнал — перестала існувати ще в 1931 р. Її керманичі були замішані в справу „Союзу Визволення України", подіставали відповідно високі кари й Автокефальна Церква сама себе зліквідувала. Під теперішню хвилину існують окремі священики автокефального напрямку; вони відправляють богослуження українською мовою. Але чимало діючих парохій, котрі були автокефальними, зєдналися з синодальною або т. зв. тихонівською церквою. В храмах цих парохій відправляють богослуження старословянською мовою.

Попи-самосвяти.

„Переборщення, які трапилися в часі першої пятирічки при закриванні церков, спричинили масовий перехід віруючих до ріжноманітних сект. В низці випадків ці віруючі не відмовляються від аренди святинь, але доручують відправу служб і обрядів „самосвятним попам". В багатьох випадках обовязки „самосвятних попів" сповнюють жінки. Наприклад, у церкві рокітнянської округи, київської области, після того, коли арештовано священика, богослуження почала відправляти його жінка; вона одягає ризи, служить при вівтарі, сповідає й причащає. Часами щезнулого священика замінює жінка-колгоспниця, яка знає богослужебний порядок. Одначе, звичайно, обовязки „самосвятних попів" виконують дуже грамотні мужчини. Вони залишаються мірянами, релігійні таїнства виконують без рукоположення й це збільшує нахил вірних, щоб не вкарендовувати храмів від совєтської влади; „самосвятні попи" служать по хатах. Таким чином вірні остаточно випадають із віроісповідних рамців зорганізованої церкви й стають попросту незареєстрованими сектярами.

Заочні таїнства.

„Відсутність святинь і духовенства ні трохи не доказує, що населення відреклося від церкви. В багатьох випадках селяни самі хрестять своїх дітей, але завжди водою, що її денебудь, не знають як далеко, освятив священик. Цю воду охоронюють дуже обережно в баньочках. Немовлятко занурюють тричі у звичайну воду, потім покроплюють освяченою водою із баньочки — і хрещення вважається доконаним. Розповсюдилися теж заочні одруження. Подружжя, щоправда, зареєстровують у „загсі" (совєтський уряд цивільного стану). Але хтось з родини жениха або нареченої мандрує до якоїсь дійочої, нехай ще так далекої церкви; тайну подружжя священик довіряє над перстенями. Ці перстені потім віддають одруженцям і цього досить, щоб уважати подругів повінчаними.

„Практика витворила також обряд заочних похоронів. Мерця закопують у землю по совєтськи. Але пригоршу землі з могили доставляють священикові; похоронне богослуження відправляють над цею землею".

Обєднання вір.

„У розпорядження надзірних органів совєтської влади дісталися записки одного священика миколаївської области, який виявився прихильником обєднання всіх віроісповідань. Багато людей в Україні поділяє погляди цього священика. Догматичні й обрядові ріжниці перестають мати значіння. Дійшло до того, що в проводі декотрих зареєстрованих сектярських спільнот тепер стоять православні священики. Появилася група католиків, яка, співділаючи з православними, відмовилася визнати над собою духовну владу папи".

„Червонодраконці" і „чорнохрестівці".

„Найбільш різкі протисовєтські настрої проявляє секта „червонодраконців". По ній появилася ще більш крайня у цьому відношенні, секта „чорнохрестівців". Перша з них уважає большевиків виплодом червоного змія; приклонники другої вважають важким гріхом взяти до руки навіть совєтські гроші. Якщо в домівці чорнохрестівця залишити совєтський банкнот, він його виносить на вінику, не доторкаючи руками. Появляються сектанти, які себе звуть „людьми Бога, які не знають числа". Цей рух рішуче поборює совєтське господарське плянування. „Не знаючі числа" одягаються в одежі з міхів, не признають церков ні ікон, моляться цілими родинами на степу. Молитву розуміють, як обєднання з богом і природою. Таких сект, ніде не зареєстрованих, завелось в Україні останньо дуже багато".

* * *

Стільки реляція „Антирелігіозника". Багато дечого потрапили большевики знищити. Але не потрапили знівечити метафізичних потреб людини, не потрапили вбити в душах туги до божества, пошукування Бога. Нема дива, що в умовинах совєтської дійсности й при переслідуваннях релігійного життя, при браку законної церкви цей релігійний гін у масах часами приймає форму важких схорінь і викривлень; сектярство є цього доказом. Але проте релігійність на українській землі живе далі, ані адські сили большевизму не потрапили її одоліти. Треба вірити, що надходить час, у якому релігійна стихія в Україні, при зміні політичних умовин, знайде своє єдине завершене оформлення в одній правдивій Церкві. — („Новий Час").

АРЕШТОВАНИЙ.

Фріца Куна, лідера Німецько-Американського Бунду, арештували у Вебстері, Масс., за те, що був підпитий і вживав публично образливих слів. Поліція каже, що він проклинав поліцая Генрія Плеса. Випущений за залогом $54, щоб явився в суді в Сатбрідж, Масс., Кун на суд не прийшов.

WILKES-BARRE, PA.

ЗБОРИ ОКРУЖНОГО КОМІТЕТУ

відбудуться

В СУБОТУ, 22. ЛИПНЯ (JULY 22, 1939)

В САЛІ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАТИВИ,

833 N. WASHINGTON STREET. WILKES-BARRE, PA.

Початок у годині 7. ввечір.

Урядники відділів: 29, 30, 48, 99, 154, 157, 169, 223, 278, 319 і 412 повинні явитись на зборах. Уряд. О. К.

ЗРАНЕНИЙ, АЛЕ ЖИВИЙ.

Помен Русел Д. Гаєс віз у літаку пацієнта на запалення легенів до шпиталю. 160 миль від Ню Йорку літак упав. Гаєс зломив крижі і його відвезли до шпиталю на Статен Айленді. Везений ним пацієнт Джордж Т. Пріст упав з літаком.

КОРОЛЬ СПОСТЕРІГАЧЕМ.

Бельгійський король Леопольд приглядається гольфові, що його грають члени клюбу Зут у Брiселі. Він стоїть направо, а коло нього віцеграф ді Парк. Король є великим охотником гольфу.

ПЛАНЕТА, НА ЯКІЙ УСЕ СПИТЬ

Нормальна людина просипляє більше як третину свого життя. Живемо вже на такій планеті, що на ній не лише люди, але все мусить спати.

Не уявляємо собі звичайно, кілько то взагалі на землі проходить часу на спання. Не лише дні та ночі, а й літа, багато літ. У старих гербаріях (зільниках — книжках для переховуваня засушених ростин) знаходили зародні ростин, які, хоч спали вже по 200 літ, могли пробудитися до нового життя. Сплять тому, що є темно, або, що ясно, що загарячо або зазимно. Загалом — можна сказати — ціла одна півкуля є в безупинній свого роду дрімоті. Якаж причина того?

Одні твердять, що засипляємо наслідком надмірного доплиunion крови, інші, навпаки, впевняють, що це діється наслідком зменшеного допливу крови. Ще інші кажуть, що тіло витворює спеціяльні паралїжуючі складники, як нпр. молочний квас або вуглеві кваси, які спричинюють оспалість. Та всі ті пояснення говорять радше про те, як спання відбувається, а не кажуть про справжню причину. І в учених дебатах основу та змисл спання зводять до свого роду втоми, свідомости, хоч проти того говорить сон, себто те, що нам сниться. Отже і підчас сну є якась свідомість у нашому мізку, або інакше: мозок працює і тоді, коли ми спимо. Вчені ще й досі не ствердили, чи навіть і тоді, коли ми спимо якнайтвердше, нам щось не сниться, лише ми того не памятаємо. Так то вже радше можна твердити, що спання приходить як наслідок перетомлення мізкових клітинок. Клітинки ті відбирають безнастанно ріжні враження і томляться. Вони знесилюють та відмовляють служби на якийсь час, бо справді спання віддалює від нас помалу всякі враження (нпр. близькі голоси стають щораз тихіші).

Загально мусимо прийти до висновку, що спання це явище, яке відбувається в правильних відступах, періодично. Життя, видно, має вже від початку нахил до періодичности. Бачимо це у половому житті і скрізь. Велитенська праця, що її виконує це життя невпинно, мабуть мусить робити малі перерви для спочинку. Можна собі подумати, що ті перерви наступалиб зараз після кожної праці, то воно мабуть підкопалоб життя мізку. Так то витворився такий лад, що праця відбувається, йде із збільшеною продуктивністю (видатністю), а потім настає на якийсь час перерва ще заздалегідь, аж поки сили знову не будуть повні.

Людина це, як сказав уже хтось у давнину, „очне звіря". Тож коли спання виключує змисли від праці, а очі мусять заплющуватися, воліла людина вжити на це час, коли нема світла, себто ніч.

І звірята і ростини мусять також спати. Спить водна лелія, спить і кит, колишучись на хвилях океану. І між людьми трапляються такі, що вміють усюди переспатися. Нарід каже про такого: „Він ходячи спить", а письменник Дікенс гарно змалював такого „засипляющого" візника Сема у повісті „Клюб Піквікін". Так і звірі сплять усюди, де їм природа призначила. Лилики сплять залюбки, чіпившись передніми ніжками на галузі дерева чи іншого предмету, головою вниз. Подібно спати вміють теж деякі малі папуги. Бджоли підчас спільного нічного відпочинку або підчас полудневої дрімки сплять так, що вгризаються щоками у даний предмет, а кадовб підіймають угору. Твердо спить заяць, тому теж наш нарід прозвав його сплюхом. Деякі ловці кажуть, що заяць спить з отвореними очима. Та воно в дійсності не так: заяць, заскочений у сні з переляку розплющує очі, одначе, довіряючи своїй красці (брудно-сіра), не рухається, думаючи, що ворог не запримітить його, тому, що його краска зливається з окруженням.

Зновуж інші звірі не сплять у ночі, бо тоді їм ліпше засістися на добичу. Це ті звірі, що мають добрий нюх. Саме в темряві змисл нюху функціонує у них краще. Навпаки, птахи, так як люди, це нічні сплюхи. У підбігунових околицях, де літній день є дуже довгий, можна подибати навіть таких звірів, які стали зовсім незалежні від світла й темноти та сплять лише тоді, коли вони втомлені.

Людина спить на те, щоб її організм, який втомився цілоденною працею, відпочив, щоб відмолоднів. Зовсім інакше є із зимовим сном звірят. Деякі звірі засипляють на зиму не тому, щоб організм їх відпочив. Навпаки, ведмідь, чи інший якийсь звір іде на зимовий сон у повні сил і підчас сну того зуживає всі резервові сили, так, що як на весну пробудиться, то він зовсім виснажений, ледви плентае ногами.

Щоправда, коли людина спить, то також трохи одурманюється вугляним квасом, що нагромаджується у крові у сполуці із затроєнням ацетоном. Це буває у хорих на цукрицю, що в медиці зветься „кома".*

У звязку з астрономічними зявищами є зимовий сон їжака, бобака, лилика, кашавки (кушлика). Що це не є звичайний сон, бачимо саме з того, що кашавка спить аж сім місяців. І цей сон виступає не тоді, коли вже на дворі мороз, а вже надовго перед першим морозом приготовляються ті звірята до сну, їжак зносить листя на колючках у зимову нору і т. д. Ті звірята товсті від товщу, як внутрішнього провіянту звиваються у клубок і засипляють.

Цікаве, що у звязку з таким відпочинком є теж деякі тайни полового життя. Нпр. серна не засипляє на зиму, одначе мисливець знає, що коли серна запліднена в літі, то зародок спочиває в ній бездільно чотири місяці аж до пізної зими, заки з нього утвориться молоде. У борсука вагітність звичайно припадає на час зимового сну. А в самиць лиликів, які запліднюються щойно пізною осінню, мужеське насіння спить разом у нутрі сплячої матери аж до найближчої весни. Тоді щойно самиця витворює із себе потрібну до того комірку для яйця. Треба тут пригадати ті комахи, що перезимовують у личинці, а притому відбувають велику внутрішню переміну. Зновуж зимовому снові звірят холодної смуги землі відповідає дуже частий „літній сон" у теплій смузі. Так нпр. товстий мадаґаскарський їжак пересиплює посуху підчас літніх місяців. Яйця рака, званого аґус, можуть спочивати і десять літ у сухім пилі, а в першою вогкістю стають свіжісенькі, начеб їм було не десять літ, а щойно одна ніч. А дрібосенькі комахи з роду ротаторія як западають у довгий сон, прибирають форму зеренця піску!

Та з усіми тими родами сну не має нічого спільного те явище вищих ростин, яке ляїки називають „сном ростин". Отже коли в темноті багато ростин схиляє голівки або замикає і стулює пелюстки (нпр. мімоза) наче до сну. Або коли листаті дерева на споводну зимову смерть тратять листя. Листя опадає не наслідком втоми. Деревина бороноться так енергійно перед нічною росою та щоб ніччю не тратити тепла. Щоправда, опадання листя має деякий звязок також із холодом, який усе збільшується. Коли земля постійно остуджується і корінi наслідком того не моглиб втягати вогкости, то широке листя, яке марнувалоб вогкість, лише шкодило би деревині. Тому то дерево, як довго може, випомпове для себе всі корисні складники з того листя, а потім добровільно відділює це мертве вже листя спеціяльним уладженням, так, що не повстає рана. Коли це листя всеж іще ледви тримається, тоді перший приморозок, щоправда, також може причинитися до того, що листя опаде. Та це ще не є „сон" дерева, а дуже розумний запобіжний засіб живого дерева.

*) Кома — грецька слово; сильна непритомність наслідком нагальних ріжниць у тисненні на мозок, напр. при апоплексії; наслідком затроєння алькоголем чи, як вище сказано вже, вугляним квасом.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Мітинг Тов. Запорозька Січ, від. 245., відкладений на неділю, 23. липня, з причини місцевого українського дня. — Олекса Палажій, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Піврічний мітинг Бр. св. О. Николая, від. 104., відбудеться 23. липня, в Народнім Домі, точно в годині 5. пополудні. Проситься всіх членів явитися на цей мітинг, де буде справоздання урядників з діловодства за 6 місяців, як також контр. комісії. Проситься всіх членів, котрі довгують до каси, щоби прийшли і вирівняли свій довг; в противнім разі будуть суспендовані. По мітингу члени будуть мати перекуску. — М. Вітів, предс.; І. Ворона, кас.; Г. Мисак, секр.

ОЛИФАНТ, ПА. З причини парохіяльного пікніку піврічні збори Бр. св. Кирила і Методія, від. 86., відложено з 16. липня на неділю, 23. липня. Збори почнуться точно в годині 11:30 перед полуднем, длятого проситься всіх місцевих і позамісцевих членів прийти на ці збори. Уряд і контроля здадуть справоздання за піврік свого діловодства, і інші важні справи будуть на порядку дня. — Секр.

МІЛВІЛ, Н. ДЖ. Піврічні збори Тов. ім. С. Мельничука, від. 331., відбудуться в неділю, 23. липня, в годині 2. пополудні. Проситься всіх членів явитись на збори на означений час, бо буде піврічне справоздання і інші справи до полагодження. — О. Гнатюк, предс.; М. Ключка, кас.; А. Романюк, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 5. відбудуться в суботу, 22. липня, в год. 7:30 вечором, в гали Укр. Дем. Клюбу, 30-10 — 32. улиця. Проситься всіх своїх місцевих і позамісцевих членів і членкиць явитися на згадані збори, бо є багато важних справ до полагодження. Контр. комісія здасть свій звіт з діловодства уряду за перших 6 місяців. Просимо родичів, котрі мають дітей, або краянів, котрі ще не є членами, приведіть їх на збори, а ми впишемо до У. Н. Союзу. Напоминається довгуючих членів, щоби сплачували залеглий довг, бо декотрі члени легковажать собі і не платять по кілька місяців. Ще раз пригадується, щоб члени старалися платити що місяця вкладки, бо так, як деякі поступають, то дехто може жалувати. — І. Сидор, предс.; А. Климишин, кас.; П. Барнич, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні звичайні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 83., відбудуться в суботу, 22. липня, в годині 7. вечором, під ч. 847 Норт Френклин ул. Проситься членів прибути на ці збори. Довгуючих членів напоминається вирівняти свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. — С. Чорномаз, секр.

ВИЇХАЛА ДО ЕВРОПИ.

Закривши обличчя серпанком і в капелюсі найновішого стилю в Ґоливуді, весела фільмова зірка Коні Бенет всіла в Ню Йорку на пароплав „Норманді" і поїхала на одномісячні вакації до Европи.

ПОДЯКА.

Родина ім. покійного СЕМЕОНА РОГОЗИНА складає щиру подяку Високопреподобним Отцям, котрі не жалували труду й прибули з позамісцевостей та взяли участь у похороні. Це о. Каськів з Бостону, о. Мостенський з Провіденсу, Р. Ай., та о. Лещишин з місцевої парохії. Таксамо дякую тим всім, котрі зложили квіти для покійного та взагалі всім тим, котрі прибули віддати останню прислугу на вічний спочинок.

За Родину:

Данило Луківник.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (32)

Ще раз валка з двома білими опришками, Ґонфалею та чорними слугами пустилась у напрямку видуманої Спайком долини. Спайк ішов попереду, окружений вибраними і довіреними провідниками. Трол і Ґонфаля йшли ззаду. Спайк тепер не боявся Трола. Він уважав його за помішаного.

Він справді на такого виглядав. Дивлячись дивно на Ґонфалю, Трол заговорив: „Ти виглядаєш як моя сестра". Це подобалось Ґонфалі. Вона воліла, щоб такими очима дивився він на неї. Та це піддало їй думку і вона відповіла: „Так, я твоя сестра, я твоя сестра Ґонфаля". Трол радісно усміхнувся.

„Ах, Ґонфаля! Авжеж, Ґонфаля, моя сестра". Він знов радісно і щасливо засміявся, немов брат, що по довгій розлуці здибав сестру. „Я щаслива, що нарешті тебе знайшла", почала знов Ґонфаля. „В нетрах небезпечно. А тепер, ти мій братіку, ти мене охорониш". „Хай хтось попробує тебе обидити", промовив він грізно.

Нова надія вступила в серце Ґонфалі. Вони йшли разом вперед, та нагло зупинились, бо зрівнялись зо Спайком, який також чогось зупинився. Довкруги були чорні слуги. Спайк заговорив: „Ті чорні чорти не хочуть далі йти. Кажуть, що цей край небезпечний. Там мають бути білі, що візьмуть їх усіх за слуг, або повбивають".